

МІЛУТИН НЕДЕЛЬКОВИЧ ЗГАДУЄ...

Ім'я Мілутина Недельковича добре відоме аграріям зі стажем не лише нашої області, а і далеко за її межами. Разом з головою «Зорі» В.А. Плютинським він доклав чимало зусиль аби на зорянській землі з'явилося перше американо-радянське спільне підприємство по виробництву гібридного насіння кукурудзи. Було це у 1988 році. Відтоді минуло вже два десятиліття. Як скоро летять літа! Про той важкий, але цікавий час, про спільні здобутки, про політику і життя, незабутні моменти його, сьогодні на сторінках нашої газети розповідає сам Мілутин Неделькович, який недавно був гостем «Зорі».

— Пане Недельковичу, скільки ж років ви не були у нас?

— Років п'ять, мабуть, минуло. Але я більше згадую, що було двадцять літ тому. То був дуже цікавий час.

— Чим він був цікавий?

— Безумовно, великою працею і зверненнями. Калібрувальний завод спільного підприємства збудували за вісім місяців. Технологічно він був готовий для приймання урожаю восени 1989 року (СП було створено в 1988-му). Коли йшло будівництво, на завершальному етапі з Києва щопонеділка для участі в оперативних нарадах приїздив сам міністр сільського господарства України Олександр Ткаченко. Я не хочу ображати інших міністрів, які обіймали цю посаду після нього, — безумовно, це люди гідні, — але після Ткаченка

я не бачив на українському «сільськогосподарському олімпі» більш сильних міністрів. Україна — це сільськогосподарська країна, яка має відмінні землі і роботящих людей. Звідси — її величезний експортний потенціал...

— Ми обов'язково поговоримо про це пізніше. А хто ще, крім Ткаченка, з колишнього керівництва вам запам'ятався?

— Це секретар ЦК КПРС, людина, яка відповідала за все сільське господарство Союзу, Віктор Петрович Никонов. Свого часу я спілкувався з багатьма радянськими урядовцями, але я не бачив серед них людину, яка би так розбиралась в сільському господарстві, могла керувала аграрною галуззю такої величезної країни як Радянський Союз. Вже тоді, коли Віктора Петровича Горбачов усунув з

Зоря, 2007.

Політбюро, перебуваючи в Москві, я телефонував Никонову і він запрошував мене до себе додому. Ми довго спілкувалися, згадуючи досить успішну нашу спільну роботу. Якось недавно в Росії я зустрівся з сином Віктора Петровича, він сказав, що батько розповідав йому про мене. А ще додав — обов'язково передасть фотографії, де я поруч з Віктором Петровичем. Ще до «Зорі» я зустрів його в Сполучених Штатах, коли він приїздив туди з офіційним візитом. Так що ми були знайомі не один рік. Син Никонова сказав мені при тій зустрічі, що ці фотографії батько не мав права мені передати в радянські часи. Зараз

така проблема, що давно вже здається надуманою, відпала.

Високої я був думки про ще одного секретаря ЦК, Єгора Строева, начальника главу міністерства сільського господарства Бориса Кириченка. Ці люди йшли нам назустріч і всіляко допомагали в просуванні справи. Я їм вдячний. Які це були люди! З поміж них виділялась взагалі унікальна людина — Володимир Антонович Плютинський. Саме співпраця з ним — це найбільш продуктивна частка мого життя. Жаль, звичайно, що через декілька років спільне підприємство у своєму первісному вигляді вже не могло існувати.

— Яка ж головна причина, що таке хороше починання не мало продовження?

— Гроші. Фірма «Піонер», менеджером якої я був у Радянському Союзі, підписала контракт саме з СРСР, не з Україною, хоча потім намагались відшукати кошти аби розрахуватися з «Піонером» і тут. Незабаром настав період розпаду Радянського Союзу, важкої економічної кризи. Американці постачали на СП технологічне обладнання, батьківські форми на мільйони доларів і вони не хотіли більше чекати. Вони сподівалися, що буде швидка віддача від вкладених коштів. Спочатку все прекрасно розпочиналося. Тепер я вже можу сказати, що було поганого у тому нашому партнерстві кінця 80-х років минулого століття. Погане було те, що ми зарано розпочали тоді співробітництво. Видно, час ще для нього не визрів. І ми, звичайно, не могли зорієнтуватися, не могли припустити, що незабаром в Радянському Союзі настане політичний та економічний колапс.

В кабінеті секретаря ЦК КПРС Є.С.Строева: зліва направо — В.А.Плютинський, Є.С.Строев, президент американської компанії «Піонер» Томас Урбан, менеджер компанії Мілутин Неделькович, завідуючий сільськогосподарським відділом ЦК І.І.Скиба.

Хоча можна прослідкувати одне протиріччя того часу: Горбачов повів політику відкритості Радянського Союзу, сюди почали приходити зарубіжні компанії з передовими технологіями. Радянський ринок здавався безкрайним. І в той же час, видно, якась непослідовність керівника держави і його команди в проведенні політичних та економічних реформ призвела до плачевних наслідків, але один із цих наслідків, якщо вже говорити далі, — це народження нових суверенних держав, в тому числі й України.

А тоді, наприкінці 80-х, стратегія була такою — виробити високоякісне насіння кукурудзи, орієнтоване на північні регіони. Згадати хоча б такий вдалий

Поруч з В.А.Плутинським — В.П.Никонов.

ранньостиглий гібрид кукурудзи як Скандія. Він давав урожай зерна і по вісім, і по дев'ять тон з гектара.

Хочу ще раз підкреслити, що в тих умовах без Володимира Антоновича нічого подібного на кшталт нашого СП на Рівненщині і близько не було б. Я схилюсь перед цією людиною.

— До «Піонера» на радянсь-

во підняти рівень заробітної плати. Але я думаю, що підняти виробництво на високий рівень можливо за рахунок приватних господарств. При чому приватних господарств розвинутих.

На сьогодні я вважаю для України дуже важливе питання — це біодизель, який виробляють з ріпаку. За моїми даними сьогодні у вас не засівається 10 млн. а то і більше гектарів орної землі. Так от, на ній можна було б виростити 20 мільйонів тон ріпаку, з якого виробити сім мільйонів тон біодизеля — думаю, такої кількості з вершком вистачило б аби забезпечити потреби всієї держави в цьому виді палива.

Держава зараз поки що не має коштів, щоб підтримати своїх по-

ний, що вам необхідно обрати власні пріоритети розвитку сільського господарства. Може, менше прислуховуватись до всіляких порад, наприклад Німеччини, німці кажуть вам — ви повинні вести аграрну галузь без субсидій. Але самі надають своїм фермерам дотації. Тому і продукція їхня дешева, чого не скажеш про вашу продукцію. Селянською працею стає за таких умов займатися не вигідно.

— Давайте тепер повернемося до кукурудзи. У нас, в Зорі, та і на Рівненщині слова кукурудза і Неделькович — це як щось нероздільне. Америка, а ви тривалий час працювали саме в американській компанії, так і далі прогресує в цій галузі?

— Виробництво зерна кукурудзи в США щорічно перебуває в межах 300-350 мільйонів тон при світовому виробництві 800-900 мільйонів тон. Величезні площі в середній частині країни засіваються кукурудзою та соєю. Тому США — великий виробник свинини, продукції птахівництва. Постійно ведеться селекція тварин, її рівень тут найвищий в світі, але в США є й така ситуація: нині одна четверта частка зерна кукурудзи призначена для виробництва такого пального як біоетанол. Ось чому я вище підкреслював важливість виробництва сировини для біопалива.

Посівні площі під кукурудзу в Сполучених Штатах завжди складалі 25-30 мільйонів гектарів. Але і в Радянському Союзі відводили площі під кукурудзу у 25 млн. га., з них 5-7 млн. га. — на зерно, решту під силос. А в США — майже навпаки.

— Кукурудзу в Радянському Союзі і за полярином колом сіяли...

— Такі були часи. Я знаю, що в цьому звинувачують Хрущова. Але я не вважаю його людиною обмеженою. У вас тоді на багатьох ділянках керівництва були

Як з'ясувалося, Мілутин Неделькович був не лише знавцем кукурудзи, але і має творчі нахили. Автор афоризму «Кукурудза — це життя» аккомпонує на контрабасі ансамблю «Зоря».

Володимиру Антоновичу. Мене почали вмовляти: «Ради Бога, не робіть цього, ви не знаєте Плутинського, дістанеться на горіхи і вам, і нам!» І все ж таки я показав ті зразки, і в нас з Володимиром Антоновичем відбулася довга і предметна розмова. Нам так вдалося удосконалити технологію закладання силосу, що через рік, я впевнений, в Радянському Союзі не було кращого.

Якісними вдалося також зробити корми з кукурудзи для вашого свинарства. Зерно кукурудзи почали подрібнювати, закладати в спеціальні траншеї, воно могло довго зберігатись, не втрачати своїх поживних властивостей.

— За яких обставин ви познайомились з В.А.Плутинським?

— У восьмидесятих роках міністром сільського господарства СРСР був Валентин Мєсяц, я з ним зустрічався. Ми обговорювали з ним питання просування кукурудзи на північ. Москва хо-

гав заступник міністра — Денисов, його я добре запам'ятав, він дуже толкова людина. Однак мого завдання — підготувати місце, де можна було б серйозно займатися кукурудзою, так і залишалося не виконаним. В Де Мойні, штат Айова, в штаб-квартирі компанії «Піонер» хотіли, щоб цим місцем стали Одеса чи Херсон. І ось мені кажуть: є господар з Рівненщини, дуже рекомендуємо познайомитись. І ми познайомились. Для мене було дуже важливо це людина. І я швидко зрозумів, що він — саме та, яку я шукав. Запросив мене в господарство, одразу було видно, що воно солідне, бо голова прийшов зустрічати мене чорною «Волгою». Я вже знав, що далеко не в кожному колгоспі були такі автомобілі.

Під'їхали до Зорі. Час був обидва. В лісоку водій Володимир Антоновича, кремений такий чоловік, як кращий у всьому світі офіціант накрив імпровізованого стола. Така увага до мене...

кому ринку насіння кукурудзи чи були присутні ще якісь західні компанії?

— Нікого із серйозними намірами до «Піонера» тут не було. Але я вам скажу, що до нас в Україні існувала своя досить потужна і база, і школа насінництва кукурудзи. Згадати хоча б досягнення молдавських чи дніпропетровських селекційних центрів, їх науковців. Радянський Союз виробляв (подумати тільки!) 700 тисяч тон насіння кукурудзи. Це стільки, скільки фірма «Піонер» щорічно продає у всьому світі. Правда, радянське насіння не визирало на зерно в північній кліматичній зоні, з нього здебільшого вирощували кукурудзу на силос.

Потроху підтягувалися тоді до світового рівня й селекціонери з Угорщини, але їх насіння на ринку було не дуже багато.

— Сьогодні ситуація в аграрній галузі України, звичайно, не така, як це було ще півтора десятиліття тому.

— А в чому на вашу думку це проявляється?

— Мені здається, що сьогодні на всіх рівнях більше почали розуміти, що Україна — сільськогосподарська держава. І потрібно активно розвивати цю галузь, повинно, нарешті, на повні обертви запровадити власне виробництво, відже тільки так можли-

в інвестор прийшов би за умови створення ринку землі, щоб її можна було купити. Але це вже питання політики, а не сільськогосподарства...

— Ви вважаєте, що ріпак — «світле майбутнє» українського селянства?

— Звичайно, не один лише ріпак. Я бачу, що відбуваються позитивні зміни в механізації сільського господарства, поступово з'являється на полях сучасна ґрунтообробна і збиральна техніка. Але є деякі речі, які я не можу зрозуміти, — чому втрачаються деякі величезні можливості. Маєте з м'ясом проблеми, імпортуєте його, причому не кращої якості. Це жах. Україна — саме та країна, яка могла би всю Європу годувати м'ясом, але це має стати стратегією держави.

— Чому ви впевнені, що захід буде імпортувати м'ясо з України?

— В Європі земель, на яких можна вирощувати корми, менше, йде промислове будівництво, збільшується густина населення і за таких умов, особливо свинарство, розвивати важче. До того ж свиня (вибачайте на слові) пахне, і не всім європейцям це подобається — коли неподалік їхнього житла свинарник. В Європі сьогодні дійсно стало тиснувати.

Одним словом, я перекона-

Робочий момент Дня поля '88.

жорсткі авторитети. Я вам більше скажу, навіть ваш В.А. Плутинський... вірніше, мій Володимир Антонович теж був і жорстким авторитетом. Це не заважало справі, вона все ж просувався вперед. У Хрущова були хороші спеціалісти, але вони боялися йому що-небудь сказати. І сіяли кукурудзу в Мурманській області, бо Хрущов сказав.

Для керівника дуже важливо, щоб навіть при наявності жорсткого характеру керівництва він залишався таким, що може сприймати і певну негативну інформацію про роботу його господарства. Як у вас кажуть — вчитись ніколи не пізно. Треба рішуче відмітати все те, що заважає справі. І вбирати в себе все те, що йде їй на користь. Саме таким був і залишається Володимир Антонович.

Я добре знаю таку тему як кукурудзний силос. Пригадую такий випадок — вперше я потрапив на кормовий двір вашого пемзаводу. Заліз в траншею із силосом, побачив, що він, на мій погляд, не самої кращої якості. Силос був не подрібнений, не мав потрібної кількості сухих речовин, його не консервували, не зарізали, із зеленої маси прямо-таки текла рідина. У агронома, який супроводжував мене, я полпросив кілька кульків, щоб відібрати зразки і показати їх

тіла нас «прошупати», на перших порах нам дали три точки для розгортання справи: в Підмосков'ї, в Липецькій та Курганській областях.

В Підмосков'ї ми не знайшли

На дослідній ділянці. М.Неделькович переконує заступника голови Рівненського обласвиконкому А.В.Єршова успішно сприйняти «Зорі».

підходящого господарства, в Липецьку нам сказали, що вони ніколи не займалися кукурудзою і не хочуть займатися, у Кургані — теж саме. Це взагалі за Уралом. Але крок за кроком ми просувався по радянському ринку. Наступного року нам запропонували Пензу та Чернівці (це був 1986 рік). Нам дуже допома-

були оператори на калібрувальній заводі! Які спеціалісти, які трударі! Я в Америці таких не бачив. Словом, казка Віденського пісню...

Спілкувався В.ПАРФЕНЮК.

Закінчення в наступному номері. Початок на 3 сторінці.

Демонстрація техніки на Дні поля '88